

शिक्षाको संस्थागतीकरण र शैक्षिक सहभागिता
भेडेटार गाविसको वडा नं. ६, ७ र ८ का मगर समुदायमा गरिएको एक अध्ययन



त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत
समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता
परिपूर्तिको लागि तयार पारिएको
शोधपत्र

प्रस्तुत कर्ता
चित्र बहादुर मगर
परीक्षा रोल.नं. २८१७६५
त्रि.वि.दर्ता नं. ६-१-७-१६१-२००२

समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७०

शिक्षाको संस्थागतीकरण र शैक्षिक सहभागिता
भेडेटार गाविसको वडा नं. ६, ७ र ८ का मगर समुदायमा गरिएको एक अध्ययन



त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत
समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता
परिपूर्तिको लागि तयार पारिएको
शोधपत्र

प्रस्तुत कर्ता
चित्र बहादुर मगर
परीक्षा रोल.नं. २८१७६५
त्रि.वि.दर्ता नं. ६-१-७-१६१-२००२

समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तको आंशिक आवश्यकता पूर्तिको लागि चित्र बहादुर मगरले “शिक्षाको संस्थागतीकरण र शैक्षिक सहभागिता :भेडेटार गाविसको वडा नं. ६, ७ र ८ का मगर समुदायमा गरिएको एक अध्ययन” भन्ने विषयको शोधपत्र मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा तयार पार्नुभएको हो । म उहाँको कार्यप्रति सन्तुष्ट छु । प्रस्तुत शोधपत्रलाई आवश्यक मूल्याङ्कनको लागि सिफारिस गर्दछु ।

डा. प्रमोद भट्ट

शोध निर्देशक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

मिति: २०७०/ /

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अर्न्तगत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तिका लागि चित्र बहादुर मगरद्वारा तयार पारी प्रस्तुत गरिएको “शिक्षाको संस्थागतीकरण र शैक्षिक सहभागिता :भेडेटार गाविसको वडा नं. ६, ७ र ८ का मगर समुदायमा गरिएको एक अध्ययन” विषयक शोधपत्र समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तिका लागि उचित ठहरिएकोले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

विभागीय प्रमुख

प्रा.डा. ओम गुरुङ्ग

आन्तरिक परीक्षक

डा. प्रमोद भट्ट

बाह्य परीक्षक

डा. युवराज लुइटेल्

मिति: २०७०/ /

कृतज्ञता

सर्वप्रथम अध्ययन क्षेत्रका सम्पूर्ण उत्तरदाताहरुमा अमूल्य समय दिई जानकारी प्रदान गरिदिनु भएकोमा भारी आभार तथा कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । साथै अनुसन्धानका क्रममा आवश्यक सूचना उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनु हुने ग्रामीण जनता उच्चमाध्यमिक विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीहरु प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु ।

त्यसैगरी प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य समय दिई उपयुक्त निर्देशन, सरसल्लाह, सहयोग र प्रेरणा दिनु हुने मेरो शोध निर्देशक त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभागका डा. प्रमोद भट्टप्रति हृदयदेखि नै आभार व्यक्त गर्दछु । वहाँको सहयोगविना यो शोध पूरा हुने थिएन ।

साथै समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभागप्रति आभारी छु, जुन विभागले मलाई यस विषयमा शोध गर्ने अनुमति र अध्ययन गर्ने अवसर प्रदान गरेको छ । यसैगरी यस विभागका विभागीय प्रमुख डा. ओम गुरुङ्गप्रति पनि म अनुगृहित छु । यस शोधपत्र पूरा गर्न महत्वपूर्ण सल्लाह, सुझाव र सहयोग गर्ने साथीहरु विष्णु रेश्मी मगर, मञ्जु गुरुङ्ग, भिमकला मावो, पञ्चशोभा राई, तिर्थ लिङ्देन, कोपीला शाही, शान्ता चेम्जोड, राजेन्द्र कक्षपति, मणिराम राना, हेमकुमार चौधरी, रमेश गौतमलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मलाई सदा प्रेरणा, आशीर्वाद र आर्थिक सहयोग गर्नु हुने मेरा सम्पूर्ण घरपरिवारलाई हृदयदेखि आभार व्यक्त गर्दछु । अन्तमा फेरी पनि साथी विष्णु रेश्मी मगर र भाइ मेख मगरलाई शोधपत्र तयारका क्रममा कम्प्युटर टाईपिङमा विशेष सहयोग गरिदिएकोमा विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मिति: २०७० / /

चित्र बहादुर मगर

विषयसूची

	पृष्ठ
सिफारिस पत्र	क
स्वीकृति पत्र	ख
कृतज्ञता पत्र	ग
विषयसूचि	घ
तालिका विवरण	च
अध्याय एक : परिचय	१
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	३
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	४
१.४ अध्ययनको औचित्य	४
अध्याय दुई : साहित्यको समिक्षा	५
२.१ शैक्षिक सहभागिता कम गर्ने आयामहरु	५
२.१.१ आर्थिक पक्ष	५
२.१.२ सामाजिक तथा साँस्कृतिक पक्ष	६
२.१.३ भौगोलिक तथा भौतिक पक्ष	८
२.२ शैक्षिक सहभागिता बृद्धि गर्ने आयामहरु	८
२.२.१ शिक्षा विकासमा राष्ट्रको नीति	८
२.२.२ विश्वव्यापी शिक्षाको महत्व र बुझाई	९
२.२.३ विविध	१०
अध्याय तीन : अनुसन्धान पद्धति	११
३.१ अध्ययन क्षेत्रको छनौट	११
३.२ तथ्याङ्क संकलन विधि	१२
३.३ अध्ययनको सीमा	१३

अध्याय चार : विद्यालयीय शिक्षाको शुरुवात	१४
४.१ विद्यालयीय शिक्षामा मगर समुदायको सहभागिता	१७
४.२ शैक्षिक सहभागितामा असरका पक्ष	१९
४.३ विद्यालयीय शिक्षामा सहभागिताका सकारात्मक पक्ष	२१
अध्याय पाँच : उच्चशिक्षामा सहभागिता	२५
५.१ उच्चशिक्षामा सहभागिता कम हुनुका कारण	२९
५.१.१ शैक्षिक संस्थाको अभाव र कमजोर आर्थिक अवस्था	२९
५.१.२ वैदेशिक रोजगार तर्फको आकर्षण	३३
५.१.३ समाज, संस्कृति र विवाह	३७
५.१.४ इच्छाशक्ति	४०
अध्याय छ : छलफल तथा निष्कर्ष	४२
सन्दर्भ सामाग्री	४८
परिशिष्टहरु	५१

तालिका विवरण

१.	भेडेटार गा.वि.स. मा अवस्थित सामुदायिक विद्यालयको विवरण	१६
२.	अध्ययन क्षेत्रको जातिगत जनसंख्या र साक्षरता विवरण	१७
३.	ग्रामीण जनता उ.मा.वि.को प्राथमिक तहदेखि माध्यमिक तहसम्मको विद्यार्थी विवरण	१८
४.	एस.एल.सी. वा सो भन्दा माथि उत्तीर्ण अध्ययन क्षेत्रका मगर समुदायको विद्यार्थी विवरण	२५
५.	एस.एल.सी.वा सो भन्दा माथि उत्तीर्ण अध्ययन क्षेत्रका मगर समुदायको विद्यार्थीको तुलनात्मक विवरण	२६
६.	एस.एल.सी.वा सो भन्दा माथि उत्तीर्ण अध्ययन क्षेत्रको विद्यार्थीहरूको लिङ्गगत विवरण	२८
७.	प्रकृतिका आधारमा अध्ययन छाड्नेको विवरण	३३